

“האישה החכמה מגבעת ברנר”: המשוררת ישע סמפטר והקיבוץ

כ־5,000 נשים יהודיות היגרו מארצות-הברית לארץ ישראל בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, ביניהן גולדה מאיר והנרייטה סאלד. המשוררת ופעילת ארגון הדסה ישע סמפטר הגיעה בשנת 1919 לירושלים, ובמהלך חייה בארץ גרה גם ברחובות ובגבעת ברנר, שם ניהלה בית מרגוע צמחוני. במאמר זה מראה מאיר חזן כיצד השמיעה שוב ושוב את קולה הייחודי במסגרת שקידשה את הקולקטיביות, וכיצד לא נרתעה מלהביע דעות לא־מקובלות על נושאים כגון גניבת חפצים אישיים, תחושת הבדידות בקיבוץ ואהבת־אדם מדומה. בימי המרד הערבי ביטאה עמדה פציפיסטית וכתבה “כי לא תצא אהבה משנאה ולא חברה מתוקנת מתוך מעשה דם ואש”.

קול ייחודי בתנועת העבודה הארצישראלית

בקרב הנשים שבאו מהציונות האמריקנית לארץ ישראל והשתקעו בה אפשר לאתר כמה דמויות נודעות. הבולטות שביניהן היו גולדה מאיר, הנרייטה סאלד ואירמה לינדהיים (Lindheim). להבדיל מהן, ישע סמפטר (Sampter) רחקה כל ימיה מפעילות ארגונית ופוליטית. השפעתה על ההווה הציונית ועל התגבשות המציאות הקיבוצית בשנות ה־30 של המאה העשרים ניכרה בעיקרה במישור האינטלקטואלי. קולה הייחודי במסכת העמדות וההשקפות בענייני הציבור והפרט שרווחו בתנועת העבודה הארצישראלית, נמצא במרכזו של המאמר הנוכחי. חשיבותו של קולה כפולה: כחולית תיווך תרבותית המגשרת בין היישוב העברי החדש לבין הציונות האמריקנית שממנה באה, וכקול חיצוני שהובע מתוככי ההתיישבות העובדת וביטא דעה חפה מכפיפות למחויבויות ממסדיות ולציוויים קולקטיביים מחייבים. בחבורת אנשי המופת שהתהלכו על אדמת ארץ ישראל בימי “היישוב” ושטיפחו את ערך העיון הביקורתי במתרחש בו, שמור לה מקום של כבוד. מבין שלל הנושאים שהעסיקו אותה בכתביה, התבטאה סמפטר בנוגע לחיי הקיבוץ

ולמטוטלת היחסים שבין שני העמים בתקופת המרד הערבי באופן החורג מתחומי השגרה המחשבתית המקובלת באותן השנים בתנועת העבודה. באמצעות בחינת נושאים אלה יאיר מאמר זה ממדים אנושיים והלכי רוח חברתיים, שבדרך כלל מדלגים עליהם בכתביה ההיסטורית בשל הנטייה להתמקד באישים פוליטיים מוכרים, בארגונים חברתיים מוגדרים ובתיאוריות אידאולוגיות ידועות, שבפועל השפיעו באופן חלקי על עיצוב תמונת המציאות הארצישראלית. ככלות הכול, כישרון הכתיבה הפואטי שבו ניחנה סמפטר ורגישות אבחנתה היו תכונות נדירות בפרהסיה הקיבוצית דאז, ובעזרתם נחשפים כמה ממכמניה המרתקים – חלקם עכורים וחלקם מלבבים.

סמפטר, שנולדה בניו־יורק בשנת 1883 בשם ג'סי למשפחה יהודית אתאיסטית שהיגרה מגרמניה, היתה בת להורים אמידים (אביה עבד כעורך דין) שהתגוררו בשדרה החמישית. היא לקתה בשיתוק ילדים בגיל 12, הגיעה מניו־יורק לארץ ישראל ב־22 בספטמבר 1919, לאחר פעילות חינוכית ענפה במסגרת ארגון “הדסה”, וכעבור חודשים ספורים החליטה להשתקע בה. סמפטר הייתה אחת מ־5,000 נשים יהודיות שהיגרו מארצות-הברית לארץ ישראל בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. בתחילה התגוררה בירושלים, ומשנת 1924 – במושבה רחובות. בשלהי שנת 1933 עברה לקיבוץ הסמוך, גבעת ברנר. סמפטר נפטרה ב־25 בנובמבר 1938 בגיל 55. מאמר זה עוסק בשנות חייה האחרונות, בעת שהייתה חברת קיבוץ. הוא מבוסס בעיקרו על עשרות רשימות בז'אנרים שונים שפרסמה סמפטר בעלון גבעת ברנר, וכן על מאמריה בעיתונות תנועת העבודה (כגון

פרופ' מאיר חזן מלמד בחוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטת תל־אביב. ספרו **מהפכת הענות: אישה ורובה בארץ ישראל, 1907–1945** ייצא בקרוב לאור בסדרת “מגדרים” של הוצאת הקיבוץ המאוחד.

א"ח7: meirch@post.tau.ac.il

למעלה: ישע סמפטר, שנה לא ידועה
משמאל: ישע סמפטר בצעירותה

דבר ומבפנים) ובעיתונות בשפה האנגלית בארץ ובארצות-הברית (כגון *Palestine Review*, *Jewish Frontier*).

קיבוץ גבעת ברנר, שנקרא על שמו של הסופר יוסף חיים ברנר שנרצח במאורעות במאי 1921, נוסד בשנת 1928 והשתייך לתנועת הקיבוץ המאוחד. שש שנים לאחר היווסדו, בפברואר 1934, החל להופיע בגבעת ברנר לראשונה עלון, שתחילה התפרסם אחת לכמה ימים בלוח המודעות של חדר האוכל בקיבוץ ובהמשך חולק לחברים בכ-300 עותקים בתדירות כמעט יום-יומית. הצורך בעלון נבע מהגידול המואץ של האוכלוסייה כתוצאה מגל העלייה החמישית, שהביא לקיבוץ עולים רבים, בעיקר מגרמניה. לעלון היו שתי מטרות: ראשית, להפיץ בקרב החברים מידע על המתרחש בגבעת ברנר בעניינים חברתיים, כלכליים, חינוכיים ותרבותיים, במטרה לשמש כגורם המתווך ומקשר בין המוסדות הניהוליים הקולקטיביים לבין החברה/ה מן השורה, ולסייע בחשיפת פגימות בחיי השגרה ובתיקון. שנית, לשמש כבמה רעיונית ואינטלקטואלית לחילופי דעות ולהצגת דילמות העומדות על סדר היום הציבורי – הן במישור המקומי, הן במישור התנועת־קיבוצי והן במישור היישובי-ציוני – וזאת במגמה להדק את חישוקי הסולידריות האנושית והחברתית בין יהודים המזדהים אמנם עם הגשמת החזון הציוני-סוציאליסטי, אך שהגיעו מארצות שונות באירופה ומרקע מגוון. בעלונים הללו, שכמקובל בחיים הקיבוציים קודשה בהם האנונימיות של הפרט ותרומתו לטובת הקולקטיב, הייתה סמפטר חריגה ופועלה זכה לציון מיוחד מעת לעת.

באותם ימים, שבהם הפך העלון לאחד ממאפייניו של גבעת ברנר, נקלטה סמפטר כחברה מן המניין. היא באה להתגורר בקיבוץ עם חברתה, לאה ברלין, במטרה לייסד בקיבוץ בית מרגוע שישמש כפנסיון צמחוני להבראה. בהגיעה לגבעת ברנר כבר הייתה לסמפטר קריירה עשירה בתחום הכתיבה הרעיונית על נושאים ציוניים, הן כנדבך בפעילותה החינוכית בארגון "הדסה", בהדרכתה של הנרייטה סאלד, בשנות מלחמת העולם הראשונה ובמוצאה, והן כסופרת ומשוררת מחוננת, המבקשת לחשוף את המתרחש בארץ ישראל לדעת הקהל היהודית בארצות-הברית. סמפטר, שחיברה את השיר הראשון שלה בשנת 1897, הושפעה בימי בחרותה מהלך הרוח ומן המוג האינטלקטואלי שאפיין את ימי פריחת התקופה הפרוגרסיבית בחיים האמריקניים של מפנה המאות. היא אימצה את גישתו העקרונית של הזרם הפרוגרסיבי, שהדגיש את מחויבות הפרט להבנת הסיבות למתרחש ולהכרת העובדות על פני דבקות באמונות ובמיתוסים עממיים. בנוסחה האידאליסטי נתפשה מגמה אנושית אופטימית זו כמחויבת כל כולה להפצת "החלום האמריקני", באורח המבליט את מוטיב הקדמה החברתית ושיעודו הרחבת זכויות ההנאה מערכי השוויון, הצדק והחופש אל כל בני החברה. בהשפעתם של סאלד ושל הוגה הדעות

מרדכי קפלן, שהפגיש אותה עם סיפורי התנ"ך והפילוסופיה היהודית, שעתקה סמפטר את בשורתו הרוחנית של הפרוגרסיביזם אל עולם המחשבה והמעשה הציוני. בשנות מלחמת העולם הראשונה היא הצטרפה אל חסידי הפציפיזם, במקביל לפעילותה בראש בית הספר לחינוך ציוני של תנועת "הדסה", שאותו ייסדה. אחד מתוצריו הרעיוניים המובהקים של בית ספר זה היה ספר היסוד **קורס בציונות** (*A Course in Zionism*), שהתפרסם משנת 1915 בכמה מהדורות ושבאמצעותו נחשפו בפעם הראשונה, משך כמה עשורים, צעירים ומחנכים יהודים רבים בארצות-הברית אל עובדות בסיסיות הנוגעות להשקפות הציונות ולמציאות הארצישראלית.

במאמר הספד שנכתב עליה עם מותה, צוין כי "היא היתה טיפוס של חלוץ נחאי, הפותח תמיד בהתחלות חדשות". אחת מן ההתחלות הללו הייתה קובץ שיריה הסיפוריים למחצה, **העמק** (*The Emek*). ספר זה חובר בהשראת מראות ההתיישבות העובדת שאליהם נחשפה בעת סיור ממושך שערכה ביישובי עמק יזרעאל ביוזמת הקרן הקימת לישראל בשנת 1925. מבחינה סמלית לא היה כתרומו של ספר זה, שפורסם בשנת 1927, כדי להטביע חותם ארוך-ימים על ראיית ההתיישבות החלוצית כ"נור הבריאה" הציוני בעיניים יהודיות-אמריקניות, הרחוקות ממקום המעשה עצמו.

במחצית השנייה של שנות ה-20 התגוררה סמפטר ברחובות בבית מפואר, "ארמון" כינהו באיו, עם ילדה ממוצא תימני שאימצה – תמר שמה, ועם חברתה הקרובה לאה ברלין (שאת יחסיהן תיארה לימים ברלין כך: "התקשרנו ביחסי רעות"). הן היו מעורבות בפעילות חינוכית וחברתית בקרב היהודים ממוצא תימני שהתגוררו בשכונת שעריים. אף אם תהום אינטלקטואלית רבצה בינה לבין אנשי השכונה, כפי שתיארו זאת מכריה בדיעבד, ידעה סמפטר לגשר עליה באמצעות יד מלטפת ובעזרת התכונה האנושית שאפיינה אותה יותר מכול: אהבת אדם. אין פלא שבין הזרים שיונחו על קברה בגבעת ברנר בבוא יומה האחרון, יבלוט זר פרחים של ילדי התימנים מבית הספר למלאכה במרמורק הסמוכה, שבו נכתב: "לאמא ישע אשר החישה ישע בלב טהור וזך לילדי המזרח". במקביל נהגו ברלין וסמפטר לארח בבתים גם אורחים "רבי מעלה" שהזדמנו לשהות קצרה באזור. סמפטר נתפסה כיהודייה אמריקנית, עשירה, פיוטית, קפריזית, מפונקת ונכה. מן הדימוי החיצוני הזה נרתעו בגבעת ברנר, והוא הופרך כבר במפגשים הראשונים עמה על קליטתה במקום, שנפתחו ביוזמתה.

בראשית שנות ה-30 יצרו סמפטר וברלין קשר עם חברי גבעת ברנר וביקשו לעבור להתגורר בקיבוץ, בתמורה לסכום כספי בסך 3,500 לא"י (רכושה במזומן והתמורה שתתקבל ממכירת ביתה) שיועמד לרשות הקיבוץ, שרוב חבריו התגוררו באותה עת באוהלים והתפרנסו מעבודה בפרדסי המושבות הסמוכות. הייתה זו פנייה חריגה וחסרת תקדים

ביתן של סמפטר וברלין ברחובות, 18 ביולי 1927

אף שמקובל היה אז לראות בכל חברי הקיבוץ שווי זכויות וחובות, הרי שבמרבית הקיבוצים ידעו להכיל חברים ספורים שמסיבות ייחודיות נהנו ממעמד החורג מהכללים. מנקודת מבט זו לא נכון לתאר את סמפטר כחברת קיבוץ מן השורה, אם כי היא התקבלה רשמית לחברות. בגבעת ברנר נהגו להתייחס אליה באמת מידה שונה מדפוסי השגרה הקולקטיביים הידועים. הגישה כלפיה הושתתה על ההערכה הגורפת לאישיותה מעוררת ההשראה והושפעה מנסיבות קליטתה כחברה מן המניין. מכאן נבעה גם ההשלמה עם מנהגה, המתריס לעתים והבלתי-נפוץ בזירה הקיבוצית, להביע בדפוס ובתפוצה רחבה את השקפותיה במגמה לחשוף ברבים את דעתה בכל עניין שנקרה בדרכה, קטן כגדול. זיקתה אל החיים הקיבוציים תווכה באמצעות התמקדותה בשיח האידיאולוגי שרחש בו ללא הפסק; הייתה בה אמונה, מעט תמימה אולי, כי שיח זה מבטא וממצה נאמנה את המתרחש בקיבוץ. המידע ששירת אותה כנקודת מוצא לרשימותיה הושתת בעיקרו על רשמים שצברה משיחות אקראיות ומלומדות שניהלה עם חברים שחיבבה והוקירוה. ואולם, כפי שמציינת חברתה הקרובה בגבעת ברנר, רות כהן, "ישע לא הכירה מעולם את חיי הקיבוץ בשלמותם, במציאותם הפשוטה. היא לא ידעה אל נכון אותה תנועת החיים הקשה אשר הופכת לא מעטים בתוכנו לבורג שבמכונה". מבעד לדוק המרירות הנגלה בתיאורה הקודר של כהן את ההווה הקיבוצית, ניבט כישרונה של סמפטר לרקום מתוך האידיאלים והערכים, כפי שהיא

בקורות גבעת ברנר אז ומאז. בתור סוציאליסטים צנועים ומצטנעים על פי דרכם, חששו בגבעת ברנר להיחשב כמי שבמסווה של שוחרי חברות ומגע רוחני, הם נמשכים למעשה אל ביתה המפואר ואל עושרה הכספי. על-פי הצעתו של יוסף אהרנוביץ, מנהל בנק הפועלים וממנהיגי מפא"י, נקבע כי מרבית הכסף יופנה להקמת בית מרוגע צמחוני כענף משקי בקיבוץ שיפעל בחסות קופת חולים כללית. סמפטר וברלין יתגוררו בו וינהלו את המקום. בית ההבראה שתוכנן בידי האדריכל יוחנן רטנר, לימים ראש המפקדה הארצית של ה"הגנה", נפתח ביוני 1935. התארחו בו כמה עשרות אורחים מדי חודש והתפוסה ידעה אמנם תנודות, אבל התייצבה לאחר כשנה. המתאכסנים היו בדרך כלל חברי מוסדות הסתדרות העובדים, פועלים, מורים, פקידים, עקרות בית, מעט אנשי עסקים, ולעתים גם חברי קיבוצים ומושבים מאזורים אחרים בארץ. הם זכו ליהנות מתפריט ירקות צמחוני ומהאוירה הכפרית בחיק הטבע. סמפטר הקפידה שבחדר האוכל של בית ההבראה יתנהלו השיחות אך ורק בעברית, זאת כחלק מתפישתה את חשיבות השפה בחיי המפעל הלאומי וראייתה את המקום כשותף פעיל, באמצעות הרוגע והנחת שהוא משרה על באיו, לקידום הגשמת הרעיון הלאומי. במלאות 30 שנה לפתיחת המקום, שייקרא לאחר פטירתה "בית ישע", ייכתב בחוברת לזכרה כי בגלריית הטיפוסים האנושיים המיוחדת במינה שבהם הצטיינה גבעת ברנר מראשיתה, היתה סמפטר הדמות המקורית ביותר.

תפשה אותם, מסכת אנושית נשגבת שלאורה ראוי שיתממש הקיבוץ "כאן על פני האדמה" (כדברי המשוררת רחל). מבחינה אחת לפחות קיבעה סמפטר את מעמדה כחברה מן השורה – כל הכנסותיה הועברו לקופה המשותפת: שנה לפני צאתו לאור של ספר שיריה *Brand Plucked from the Fire* (אוד מוצל מאש) בארצות-הברית ב-1937, דווח בעלון גבעת ברנר כי "שכר הסופרים הוא 100 לא". מסכום זה יש לנכות 20 לא"י לסוכן". יתרת הרווח עבור כינוס שיריה שחוברו במהלך כ-30 שנה נועד לקופה הציבורית, כמקובל בקיבוץ.

פסיחה חינונית על מסגרות הדין המקובלות בחברה השיתופית

סמפטר כתבה לראשונה בעלון גבעת ברנר במרס 1934. הרקע לחיבור רשימתה היה העימות הרעיוני-פוליטי המתלהט ברחוב היהודי בארץ ישראל בין תנועת העבודה לתנועה הרביזיוניסטית על ההגמוניה בתנועה הציונית, עימות שהתעצם בעקבות רצח ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית חיים ארלוזורוב ביוני 1933. ימים ספורים קודם לכן השתתפו חברי הקיבוץ בתקרית אלימה עם רביזיוניסטים בגלל סכסוך על הקצאת מקומות עבודה בקבלנות בניין ברחובות. בניגוד לגישה האגרסיבית הרווחת בקיבוצה, התייצבה סמפטר בשער ומיאנה להעניק גיבוי לחסידי המאבק בין יהודים ליהודים למען צדקת ההשקפה האידאולוגית. היא קבעה כי "מרצח הבל (על ידי קין) ועד רצח ארלוזורוב ניוונה מלחמת אחים מהגנת הפרסטיז', הצטדקות ורדיפת כבוד. אבל אחד אנו, אחים אנו. אין אשם ואין צודק. יש עבר, יש ירושה, יש חינוך ויש תנאים שונים. ולפיכך נוהר שעמדתנו תהיה עמדה של הגנת הנפש בלבד". לדברי ההקדמה הללו היא צירפה שיר, "מלחמת אחים": "הכיתיך אחי, בידי, באגרוף, הכיתיך אחי. / הרגתיך אחי, בחרבי, ברובי, הרגתיך אחי. / לשם מה הרגתי את אחי אהובי? לשם מה? לשם מי? / לשם משמרת על דעה אחרת, להראות כי צדקתי, את אחי הרגתי". שמונה חודשים לאחר פרסומו בעלון גבעת ברנר, פורסם שירה של סמפטר גם בעיתון הסתדרות העובדים, **דבר**, כאשר הדעה שהביעה הפכה לנחלת ראשי מפיא"י, דוד בן-גוריון וברל כצנלסון (עורך **דבר**), שביקשו לקדם השגת הסכם עם התנועה הרביזיוניסטית על אפס וחמתם של חלק נכבד מחברי מפלגתם.

עניינים פרוזאיים הנוגעים לחיי היום-יום בגבעת ברנר עמדו במוקד רבות מרשימותיה של סמפטר. דוגמא לכך היא רשימה שכתבה בעקבות גניבת מנורה מאוהלו של חבר בקיבוץ בידי שלושה צעירים מתנועת "הנוער העובד" שהתגוררו זמן מה בגבעת ברנר. בלשון הפנים-קיבוצית נהגו לכנות זאת "סחיבה" ולפתור את האירוע בנימת גיחוך. החבר הנפגע דיווח מעל גבי העלון כי איתר את המנורה בארון באוהלי קבוצת "הנוער העובד", השיב לעצמו את הגזלה ובתור עונש

וגמול לקח את המנורה שלהם ומסר אותה למחסן המרכזי של הקיבוץ. הוא תבע מעל גבי העלון שמוסדות הקיבוץ ידאגו להענישם, וקרא לחדול מן הנטייה הנפוצה בקיבוץ לפטור מקרה מסוג זה במונח המקל "סחיבה", אלא לגנות התנהגות מעין זו בכל תוקף ולהגדירה חד וחלק כ"גניבה". סמפטר, דיסקטית כדרכה, העירה ברשימת תגובה שחיברה במרס 1936, שבחברה סוציאליסטית לא מקובל לקרוא לבני נוער "גנבים" רק "על סמך סחיבה של מה בכך". היא הטיפה שב"חברה חופשית" אין רשות לפרט לחפש בארון זולתו את החסר לו ואין לו זכות להעניש על דעת עצמו. תמיד ישנה האפשרות והזכות לקרוא לבירור את אלה שלדעתו פגעו בו. "מעשי סחיבה", הבהירה, אינם תופעה חברתית-תרבותית ראויה ועלינו לחנך את עצמנו, ובכלל זה את הנוער, להימנע מכך. "אבל לא על ידי גידופים וחירופים אפשר לחנך את חברינו ולא בזה נוכיח את סגולתנו להיות מחנכים". ככלות הכול, חתמה, "הן היו סחיבות אצלנו גם לפני בואו של הנוער ומי הדריך את הללו באמנות זו?"

בביטאון תנועת הקיבוץ המאוחד, **מבפנים**, נחלצה סמפטר באותו זמן לגונן על קבוצות "הנוער העובד" ששהו בקיבוצים ולהתלונן על קיפוחן לעומת הנוער היהודי שהגיע באותה עת ארצה מגרמניה במסגרת פרויקט עליית הנוער. בעוד שלנוער מגרמניה ניתנה מהסוכנות היהודית תמיכה כספית לשם קליטתו בקיבוץ ובעזרת הכספים הללו נבנו בעבורו בניינים מבטון, קבלה סמפטר על כך שהנוער הארצישראלי הנקלט בקיבוץ שרוי בתנאי שיכון ארעיים ומתגורר באוהל או בצריף. "בני הנוער מגרמניה חיים בתנאי דירה הגונים, מלובשים טוב, עובדים רק חמש שעות ביום ושאר שעות היום לומדים". זאת בשעה שבני הנוער הארצישראלי חיים בתנאי דיור קשים, על פי רוב לא הביאו עמם מבתי הוריהם לבוש מספיק עקב תנאי המחיה הנמוכים של הוריהם, הם עובדים שעות רבות בשדה ובענפי המלאכה ורק זמן מועט מוקצב להם ללימודים. "איפה תנאי השוויון שהם אידאל בחברה סוציאליסטית?" נרעשה סמפטר, וזעקה נגד אפליית הנוער הארצישראלי, שמקופח עקב אימוץ "גילויים נפסדים שריח פילנטרופיה נודף מהם". אומנם הנוער הבא מגרמניה זקוק ללימוד השפה, הודתה, אך הנוער הארצישראלי זקוק ללימודים מגוונים כדי לרכוש ידע כללי מינימלי, ולכן השאלה היא: "היש להשלים בתוכנו עם מציאות של נוער 'מיוחס' בעל זכויות על יד נוער מקופח? האפשר לקנות בקיבוץ עודף זכויות בכסף?" אף שמפעל עליית הנוער, שבראשו עמדה חברתה הנרייטה סאלד, נתפש באותה תקופה כאחד מגילויי הסולידריות המובהקים לנוכח חוקי נירנברג וההתנכלות של המשטר הנאצי ליהודים בגרמניה, התייצבה דווקא סמפטר "האמריקנית" לימין הצעירים ילידי הארץ ודרשה בסוג של חוצפה, שחרגה מתחומי הסביר והמקובל בשיח הציבורי דאז: "אל נסבול בשאננות בתוך מחננו, מחנה חולמי השוויון, את עלבון חלק מילדינו".

בית ההבראה בקיבוץ גבעת ברנר ("בית ישע"), שנות ה-30 של המאה העשרים

הבליח מעת לעת בכתיבתה, וניכר שהתלבטה בין שאיפתה כאמנית לשקט ההכרחי לעבודת היצירה לבין הצורך שלה במגע נטול מחיצות מעיקות עם בני אדם מכל שכבות הגיל. סביר להניח שהחוס האנושי שדמיינה כי הוא שופע בחיים הקיבוציים, בזכות טבע ההוויה הקולקטיבית המזמנת אין-ספור צורות מגע עם אנשים, היה שיקול מרכזי בהחלטתה לעבור אל הקיבוץ. ברם, גם בגבעת ברנר חוותה סמפטר את ייסורי הבדידות. זו נבעה לעתים ממחסור ברגעים אינטימיים הנחוצים לפרט כהפוגה מפני ה"יחד" המחניק וכמזור המאפשר התכנסות פנימית לגוף ולנפש, ולעתים מפאת אדישות החברה לצורך במגע אנושי אף למי שמצוי מעט הרחק ממעגלי העשייה המשקיים והחינוכיים היום-יומיים, ושמונרוי מצויים בפאתי המשק כמותה.

במאמר שנשא את הכותרת "ממראות נגעיו", שפרסמה סמפטר בעלון גבעת ברנר ביולי 1935, היא שיבחה את הבדידות בחיי הקולקטיב, תוך התכתבות עם מאמרה המרגש של חברת עין חרוד ליליה בסביץ, "שלישי", שפורסם באוקטובר 1934 בביטאון הקיבוץ המאוחד, **מבפנים**. במאמרה של בסביץ נחשף שברון לב החיים הזוגיים בקיבוץ, שנידונים להתגשם בנוכחותו הקרובה של דייר "שלישי" (בשפת בני הדור – "פרימוס", אותו מכשיר לבישול בעל שלוש רגליים) המשוכן בדירתם ורק מחיצה דקה מפרידה ביניהם. כך בחרו בתנועות הקיבוציות להתמודד עם המחסור בדיוור, שהושפע מהעדפת הקליטה וההתרחבות המואצת למען הגברת הקצב של הגשמת הציונות על פני התחשבות בצורכי הפרטיות ובמאוויו האהבה של היחיד.

בנוגע לילדי הקיבוץ הייתה לה המלצה מסוג שונה. היא קראה לחשוף אותם מדי פעם למראות גופם העירום של הוריהם במקלחות משותפות ולהרגיל את "ילדינו בכל משקי העובדים לגדול יחד ולהתרחף יחד עירומים", בהנחה שכך ילמדו ש"לא משיכת הגוף היא העיקר והיסוד הבריא לחיי המין, אלא משיכת בן האדם כולו לבן זוגו המתאים לו ליצירה משותפת". המלצתה פורסמה בעלון גבעת ברנר והודפסה שוב להפצה כלל ארצית בביטאון התנועתי **מבפנים**. נראה כי היא נתפשה כחריגה מדי בשביל העין הפוריטנית הציונית-אמריקנית ועל כן נותרה תחומה לגבולות ארץ ישראל. בדווחה לקוראיה בארצות-הברית על מצב חיי האהבה בקיבוץ, ציינה כי זוגות זוכים להתגורר באוהל או בחדר משלהם. בדרך כלל הם נוהגים להתחתן לפני שהילד הראשון נולד, ולו רק כדי שאפשר יהיה לרשמו כהלכה מבחינה מנהלית. "אבל איננו שואלים שום שאלות", טרחה להוסיף, שכן "מבחינתנו זוג המבקש להתגורר בנפרד פירושו שהוא 'נשוי'". בקשה כזו נחשבה לרגישה עקב המחסור בדיוור, עד "שאף זוג לא יציגה עד שיהיה בטוח בכוונתו לקיים את מסגרתו הזוגית ויש אף זוגות הממאנים להיפרד בגלל חששם מהתגובה הציבורית" בקולקטיב. שתי העוולות הגדולות של עולם הסקס, התגאתה, נעדרות לחלוטין בחברה הקיבוצית: מחלות מין וזנות. אלימות ופגיעה מינית, הצהירה, "אינם יכולים להתקיים בינינו, וכך לא חוסר צניעות לצורותיה. זה בלתי מתקבל על הדעת". סוגיה נוספת שהטרידה לא מעט את סמפטר בשנות חייה בבית הקיבוץ הייתה דילמת הבדידות. נושא זה

סמפטר חתרה ברשימתה אל המסקנה שעל חברי גבעת ברנר היה לדעתה להסיק מתיאורה של בסביץ, וקבעה:

כשוויתרנו על חדר או אוהל לחוד בשביל הזוג, [...] וכשירדנו למדרגה הברברית של "פרימוס" (שלישי) בחדר של זוג הרי יצאנו בכלל מן התיב הקיבוצי. ומה נעשה לעליה החדשה? נקבלה כיכולתנו, ובשיעורין ותו לא. תקלט אצלנו, תצליח ולא תברח מן המצור הקיבוצי. מוטב שלא לבנות את ארצנו מלבנותה על קרבן תרבות הנפש.

רק מתבונן חיזוני על הוויית החיים בקיבוץ יכול היה להרשות לעצמו להתבטא כך בפומבי, תוך חריגה חריפה מן הקו הדומיננטי בתנועת הקיבוץ המאוחד שדגל בעקרון "הקיבוץ הגדול, הגדל והפתוח לכל". ברקע הדברים עמד הגידול הדרמטי שאירע תוך פרק זמן קצר בהיקף האוכלוסייה בגבעת ברנר, שרובו נבע מקליטת עולים מגרמניה לאחר עליית הנאצים לשלטון. באוקטובר 1933 מנתה אוכלוסיית גבעת ברנר 316 נפשות. כעבור שנתיים, באוקטובר 1935, מנתה אוכלוסיית המקום 545 נפשות. ימים אחדים לאחר הופעת הרשימה הזאת בעלון, העריכה סמפטר במאמר נוסף כי המריבות, צרות העין והיחסים הקלוקלים השוררים בין אדם לחברו בקיבוץ נובעים מכך שהוא נבנה על יסודות כלכליים ופוליטיים ועל "אהבה מדומה לכל בן אדם [...]. לא אהבנו את הפרט, רק את הכלל". השאיפה לשוויון ובניית חברה חדשה, פסקה בידענות, לא יושגו בלעדי קידוש ערך חיי היום-יום של הפרט ושמידה על רכוש הפרט גם אם פעוט הוא, כגון ספר, סדין או מטפחת ראש.

שנתיים מאוחר יותר היא דווקא הלינה על בדידות היחיד בחברה הקיבוצית ובגילוי לב כתבה בעלון גבעת ברנר: "הנני בודדת בבית ההבראה וספוקי בחיים ובחברה בא מחוץ לכתלי החברה השתופית!" אז, ביולי 1937, מנתה את תופעת הבדידות כאחד משלושה מכשולים המאיימים להרוס את הקיבוץ: "לזול בשפה העברית, בדידות היחיד בחברה ועוני חיי הרוח. אל ניתן להם להניס אותנו מהקיבוץ", קראה, או שמא התחננה, "ואל ניתן לעצמנו מנוחה או סיפוק מרגיע אם רק נדבר ונמלל קצת". בנוגע לזלזול בשפה העברית גם הייתה לה הצעה מעשית: "הנני רוצה להתגייס לפלוגת קנאי השפה. אני מבקשת תו קטן ללבוש שיחלקוהו לכל אלה המסכימים לעמוד על המשמר. אומרים כי יוצאי גרמניה לא יסכימו להיכנס לפלוגה כזאת. אינני מאמינה בזה. נקרא לשיבה הראשונה אצלי בחדר. עם התו על החזה אתחיל במטבח ובבית ההבראה שגם לשם חודרת הגרמנית". אם הייתה זו התיילדות רגעית או אם סתם היתממות, הרי שפעם ועוד פעם הרחיבה סמפטר את גבולות השיח הלגיטימי השגור בחברה השיתופית. היא התירה לעצמה הצגת יוזמות עצמאיות שפסחו, בחינניות לכאורה, על מסגרות הפעולה הקיימות בחברה הקיבוצית. אף אם יוזמת התו (ברוח המדבקות הנפוצות למען "תוצרת הארץ") לא

התממשה, בולטת העובדה שסמפטר הרשתה לעצמה לומר בפומבי את מה שאפשר להניח שאחרים חשבו והאמינו בו לעתים, אך לא העזו לבטא בגלוי עקב מקומם החברתי בפסיפס הקיבוצי או מחויבויותיהם הנוספות במישור האישי והציבורי. דפוס זה היה מאפיין שכיח באורחות התנהלותה בוויכוחים שונים שעמדו על סדר היום היישובי בשנים האחרונות לחייה. בחירתה להציג תדירות את דעתה בנושאים שנויים במחלוקת, כשהיא משוחררת ממוסכמות מקובלות או ממאבקים על תפקיד, השפעה ויוקרה, הקנתה לה מעמד של אינטלקטואלית החותרת לאתגר את תוכני החשיבה וההתנהגות הרווחים. סמפטר עשתה כן בחברה שבה הקולקטיביזם המחשבתי נתפש כתכונה ראויה, הכתיב לא מעט את מה שראוי ונכון לחשוב, ותחס את מרחב הביטוי בזירה הרעיונית. היא היטיבה לעשות שימוש מושכל במעמדה כמי שנהנית מחירות לתת דין וחשבון על עמדותיה רק לעצמה ולאמת הפנימית שבה היא מאמינה. בין השיטין נדמה שבינה לבינה ידעה סמפטר כי הקניית חירות מעין זו לכלל חברי גבעת ברנר תוביל לערעור החישוקים המחברים אותם יחדיו. על כן ה"הרהורים" – ככותרת רבות מרשימותיה בעלון גבעת ברנר – שהביעה ניוזנו לא פעם מרצונה לטלטל את אחידות המחשבה, שאותה זיהתה כנגע מצמית, ואת ההיסחפות בתוך שיטפון החיים היום-יומיים. אלה נתפשו בעיניה כמפגעים האורבים תמידית להטיית החברה הקיבוצית מדרכה הסוציאליסטית ומראיית ערך הצדק כקו המנחה אותה בבחירותיה.

בשנת 1937, כשנה לאחר אירוע "סחיבת" המנורה, שבה סמפטר לסוגיית הגניבה בחברה הקיבוצית. הפעם עשתה כן בהקשר של היעלמותם של ספרים פרטיים שונים השייכים לה, שהיו בכוננית אשר הוצבה במסדרון בית ההבראה לתועלתם של הנופשים בעת שהייתם במקום. עם הספרים שנעלמו, החל מדרך שיריה של רחל ועד לגיליונות של כתב העת **אסיה**, נמנה גם קובץ שירים גרמניים בעל כריכת עור מהודרת ומצופה זהב שאותו קיבלה בילדותה במתנה ממורה שלה. הספר נעלם וכעבור חצי שנה צץ לפתע על מדפי הכוננית בבית ההבראה, עדכנה סמפטר את חברי הקיבוץ. בעלון היא תיארה את אבדותיה והתנחמה במימרה הסוציאליסטית, כי "הרכוש הוא גניבה", בצינה שזה אמור כלפי רכוש כללי הנחוץ לאחרים ולא כלפי רכוש שבן אדם משתמש בו. "כל קורטוב של רכוש שלא נחוץ לי ונחוץ לאחרים, גניבה הוא בידוי", התנחמה ברוח זו, אבל אסור לנגוע במה שאדם משתמש בו. מה טוב היה לי חזרו האבדות למקומן, כתבה סמפטר במרס 1937, אך אם זה לא יקרה "לא נראה בהפקרות זו כוונה רעה. נסתפק במה שנשאר ונצטער" כשלא נוכל להשאיר את כל הספרים פתוחים לרשות הכלל. "אל יאושו!" סיכמה, "סוף סוף יקר לי החבר מהספר".

ב-23 בדצמבר 1936 הופיע הגיליון ה-500 של עלון גבעת ברנר. הבחירה בסמפטר לחבר את המאמר המוביל והפותח

שיר הקבצה

מאת ישע

על הנבצה אהלי,
תבל קלה לרגלי.
צל-עבים אישם רחוק
מרחף לו כבת-צחוק
על הקר ועד היים
ומקרוי: האור קיים!

מה אכפת לי? לא אכפת
אם אגור באהל קט.

פרחי גן ופרחי ברו!
ריח ניחוח של יקר
עד האהל משתרע
להרניע לב יגע:-
פודבש לךבורים
מסממר בין הקרים.
מה אכפת לי? וגו'.

עשר לי ואשר לי,
השגתים בישר לי:
משתלה, מסנרזה,
סנדלרזה, ננרזה,
פרדס, גנה, רפת, לול -
גיב-עמל ופר-טפול.

מה אכפת לי? וגו'.

חברים שלש מאית,
לב אהד רוב דעות!
במעדר ובפטיש
קם עולם חזק, חדיש.
חדר-האכל: פה פלחן
של שניון על-יד שלחן.

מה אכפת לי? וגו'.

ילדינו נחמדים!
מי לא אב לילדים?
בחברה אין מבדילים.
מי לטף לא שר תהלים?
והם כלם כלילי-חן,
בעדם נפשי אמן!

מה אכפת לי? וגו'.

חסר אין פה בעמל,
איש טעון פה כנמל!
אך אין גבנו מתרופף
כי לא לאדונים נחבופף.
את רגלי - במעגל,
ונאת עיני אשא אל-על!

מה אכפת לי? לא אכפת
אם אגור באהל קט.

מתוך עלון גבעת ברנר, 2 בספטמבר 1935

פציפיסטית בעת המרד הערבי

הופעת העלון תכפה במיוחד בעתות משבר, וימים כאלה היו רבים בחודשים שחלפו מאז פרוץ המרד הערבי באפריל 1936. סמפטר הייתה פציפיסטית מובהקת ודגלה גם בימים הקשים של המרד הערבי בחזון החיים המשותפים עם הערבים, בדומה להשקפתו של הידוע שבחברי גבעת ברנר, אנצו סרני. היא הבהירה מעל גבי העלון בחלוף החודש הראשון של גל הדמים, כי התנגדותה למלחמה בכל צורתה עומדת בעינה, והזכירה את התנגדותה לייסוד "הגדוד העברי" ב-1918, אבל "הגנה עצמית, הגנת הנפש בפני המתנפל היא חובתו הראשונה של האדם. בלעדיה לא יהיה". סמפטר חלקה עם העולים החדשים הרבים שגדשו את גבעת ברנר ושהו בארץ חודשים בודדים או שנים ספורות, את ניסיונה וחוויותיה מימי תקריות הדמים עם הערבים בראשית שנות ה-20 ובשנת 1929. היא סיפרה כי בימי המאורעות בירושלים באפריל 1920, שאל אותה אחד מחבריה אם אינה מעוניינת להחזיק אקדח בביתה, ובתגובה הראתה לו סכין מטבח גדולה שהיתה טמונה בחדרה, ליתר

של הגיליון החגיגי שיקפה הכרה בחשיבות שייחסו בקיבוץ לדעותיה. סמפטר, שנהגה לדובב חברים שנקלעו לבית ההארחה ולהשתמש במה שאמרו בשיחותיה עם לזורך הבעת עמדתה על המתהווה בחיי המקום, סיפרה בפתח מאמרה כי אחד מוותיקי תנועת העבודה שביקר בגבעת ברנר תהה בפניה מדוע משקיע הקיבוץ עבודה וכסף כה רבים בהפקת העלון. הוא טען: "אסור לכם, פועלים פשוטים הנלחמים את מלחמת קיומם הקשה, להרשות לכם מותרות כאלה. אם אין לכם חמאה לחם ואין חדר ללינה, מה לכם עיתון יומי?" אך היא הדפה את תלונתו בצידוק שהעלון "חשוב לנו מחמאה לחם ואולי אפילו מחדר". בנסיבות של גבעת ברנר, שהיה מצוי במגמת צמיחה דמוגרפית מהירה לנוכח קליטת העלייה החמישית מארצות מרכז אירופה, סברה סמפטר כי לעלון נודע תפקיד מכריע. הוא מהווה "דבק לחברה חדשה חלשה, בעיקר אצלנו, במקום שבעיות חברה ביותר נובעות בהכרח מקליטה מהירה מארצות שונות, נחוצה המילה המאחדת והיא נוגעת בכל לב". על עצמה העידה כי בעזרת הכתיבה לעלון היא משפרת ומשכללת את איכות ביטויה בעברית.

ביטחון. בימי המאורעות באוגוסט 1929 היא התגוררה עם בתה המאומצת הקטנה בשכונה מבודדת בתל-אביב, סמוך ליפו. ידיד שגר בסמוך הלך יום יום לתל-אביב כדי להשתתף בשמירה, עד שערב אחד "שב ביגון מחריד, השליך את האקדח ואמר כי לא ישוב עוד לתפקידו". הוא דיווח לה שבמענה לרצח צעיר יהודי התפרצו יהודים לתוך בית מלא בנשים וילדים בשכונה ערבית, "ירו והרגו! אסון זה נורא מכל האסונות! איך יכולה ההגנה להגן על יהודים כאלה! איך יכולה היא להיות אחראית לסדר אם אין משמעת!" מנקודת מבטה הלקח משתי דוגמאות אלה היה של"הגנה העברית" הנוצרת בארץ ישראל יש תכונות ייחודיות, המשלבות בין הימנעות מהפקרת נפשות ונכונות להתגונן לבין גישה מוסרית השואפת להבלגה ולהתאפקות. מבחינה זו היה עבורה הקיבוץ גם סוג של מקום מפלט ומקלט. "טוב להיות נבגעת ברנר בימים הקשים האלה", התוודתה במאי 1936 – חודש לאחר פרוץ המרד הערבי, "מלהימצא בתוך המון העיר. מפחדת אני רק מפני חולשתנו ומפני האפשרות של נסיון לנקום. [...] טוב ללון בבית אשר בו עומדים שומרינו על המשמר..."

במאמר שהתפרסם בכתב העת *Jewish Frontier* באוגוסט 1936, שרטטה סמפטר למען קוראיה בארצות-הברית באמפתיה עמוקה את תולדות מאבקייהן של הנשים ליטול חלק פעיל בהגשמת הציונות. מאמרה נפתח בסיפור מאמציהן של מניה שוחט ושל חברותיה להשתתף בצורה פעילה בהתגוננות חברות בארגון "השומר". היא תיארה אותן כמי שניחנו ב"איכות מברוזה" והכתירה אותן בתואר "אמזונות חמושות". המאמר הסתיים בסדרת שאלות רטוריות שהטרידו את הנשים באותה עת: "האם מחצית מהאוכלוסייה צריכה להגן על המחצית השנייה? האם מחצית אחת צריכה לשכב על הרצפה בעוד המחצית השנייה מתייצבת מול יריות? מה תאמרה בנותינו כאשר תגדלנה ותובדלנה מהבנים הקטנים אשר עד כה חלקו איתם הכול? האם יאם תשלח את בנה בן החמש-עשרה לשמירה בעודה מסתתרת בחדר?" לקוראיה, ובעיקר לקוראותיה ביהדות האמריקנית, הבטיחה-התייבה המשוררת:

האישה החלוצה היהודיה חייבת לעמוד ליד האיש שלה כעת בהגנה, ומאוחר יותר להשתתף עמו בעבודת הבנייה השלווה. הבנות הקטנות שבאו מגרמניה בשנה האחרונה כבר שזופות מהשמש, יש להן אותו צבע והן מדברות אותה עברית כמו הבנות הצעירות שנולדו בירושלים או בוורשה. הנה עומדת אחת על התלולית, מול השמש הזורחת, בידה מטפחת לבנה, לבושה בחולצה בצבע כחול כהה ללא שרוולים, מכנסיים קצרים שחורים ונעולה סנדלים. צבעה חום והיא זקופה כעץ צעיר, עץ בודד עומד שומר על התלולית. הרוח נושבת בתלתליה החומים וידה מצלה על עיניה מהשמש העולה.

במהלך שנת 1936 ובראשית 1937 התמידה סמפטר לטפח את צדקת מדיניות ההבלגה. טיעונים סקטיים מן התחום הצבאי חרגו מתחום בקיאותה ואת עיקר מעייניה היא ייחדה לגיוס שיקולים מעשיים עם נגיעה מוסרית, כשהיא מנסה לחלץ את הנימוקים הללו מן המישור המופשט והתיאורטי, ולהקנות להם ממד קונקרטי. במסגרת זו היא טענה שמעשי תגובה "יורידו אותנו לדרגה אחת עם הטרוריסטים השפלים"; המשיכה ואמרה שמעשי תגובה "יוכיחו לעולם הגדול כי אף אנו הננו מתקיפים הראויים לעונש", וחתרה להציב מתרס בפני הגורסים שכעת "צריך לחנך את עצמנו להתגבר על הבחילה ביחס למלחמה", באמצעות לקחים מן ההיסטוריה:

מגמתה של המהפכה הצרפתית היתה שחרור האדם. סיסמאות נפלאות היו לה ולוחמים נלהבים. כלום השיגה את מטרותה? גם על המלחמה העולמית [הראשונה] אמרו כי עמה יקיץ הקץ לכל המלחמות. אמרו כי הצל תציל את הדמוקרטיה. את ההיפך מזה הביאה לנו. כי לא תצא אהבה משנאה ולא חברה מתוקנת מתוך מעשה דם ואש. אמונה תפלה היא להאמין, כי מהרג יצמח צדק וממוקד יפרח חסד העולם הבא. כך האמינו אנשי האינקוויזיציה...

סמפטר לא הסתירה מה טעם מצאה דווקא בימים של דם ואש, יאוש וחוסר תקווה, להסתכן בכך שיכונה נאיבית ותמימה ומנותקת מן המציאות: "נשתדל לרכוש חוכמה, כי עלינו לחנך גם אחרים צעירים מאיתנו – ועתידנו בידם". הייעוד החינוכי היה עבורה עיקר מקודש ותכלית העומדת בפני עצמה ולשם עצמה, אף שמעולם לא היתה מנהיגה של ציבור, לא עבדה בהוראה בארץ ישראל ולא היה לה קהל נאמנים הקשוב ומרותק לדברה. כמיהתה לשובם של הימים שבהם שררו יחסי דו-קיום שלווים עם הערבים ניכרת בחיפושיה אחר סימנים שירמזו על בוא התמורה המקווה בימי ההפוגה שבין הגל הראשון לגל השני של המרד הערבי (אוקטובר 1936 – ספטמבר 1937). במרס 1937 היא נסעה עם חברה מגבעת ברנר לגדרה, סיפרה ביומן **גבעת ברנר** (עלון הקיבוץ) ובדרך חלפה על פניהן קבוצת ילדות ערביות שנופפו לשלום, ובהמשך עברו בסמוך לכפרים ערביים שעד לא מכבר ירו מהם על יהודים שהזדמנו בקרבם, אך כעת אין חשים "שום שנאה או פחד". סמפטר סיכמה את מראה עיניה כך: "מה נעים ויפה עם-פרא זה! בחיבה אני מביטה על בניהם הפעוטים ולבי פועם בי לקראת הסוּסה האצילה שעליה רוכב השייך, אלוף המדבר. האם אלה הם שונאינו ומנדינו? אם ככה הדבר, מנין השלווה הזאת?" מבעד לתיאור המראות שמשככים את כאב חודשי הדמים ב-1936, בולטת העובדה שכבדרך אגב סמפטר גייסה את הסטריאוטיפים הזמינים בשיח הציוני על מנת לשכפל בבלי דעת את הפערים התרבותיים שהבדילו בין שני העמים היריבים, ושתייגו את היהודים כנעלים מאוכלוסיית הרוב.

קיוּבוּץ גבעת ברנר, 30 במאי 1936

“הבה ונצביע אם נקבל לתוכנו, לחברתנו את אלוהי ישראל!”

מענה אפשרי להתמודדות עם הסגירות הרעיונית והתרבותית שמפטר אבחנה כפגע האורב על דרכי התפתחותו של הקיבוץ, היא מצאה בהיחשפות אל המוסיקה הקלאסית. המוסיקה, היא סברה, מרחיבה אופקים ומחפה על העוני הרוחני והנפשי שהוא מנת חלקם היום-יומית של החברים בקיבוץ. מאמציהם של למעלה ממאה מחברי גבעת ברנר להגיע לאחר תלאות רבות לחזרה הגנרלית של הופעת התזמורת הפילהרמונית בניצוחו של ארטורו טוסקניני בתל-אביב בדצמבר 1936, ובהמשך התכנסותם בחדר האוכל של מאות חברים להאזין לקונצרט שהועבר ברדיו, תוארו על ידה כניצחון הרוח האנושית על תנאי הקיום היום-יומי שהתאפיינו בעוני, בסכנה ובאי-ודאות. האמפתיה שהפגינה סמפטר כלפי גילויי העצמאות הרוחנית של חברי גבעת ברנר התכתבה בדרך מחשבתה האסוציאטיבית הייחודית עם תקוותה שהם יאמצו אורחות חיים בריאים. כשם שעל אף מחסור בקמח בימים שקדמו להופעת התזמורת, מחסור שבגללו לא נאפה לחם, ידעו החברים לחלץ עצמם מהמצוקה החומרית לטובת מתן עדיפות לאושר הרוחני, כך ציפתה שישכילו להבין כי אם יחדלו לעשן סיגריות אז יוותרו ברשותם תקציב רב יותר לצורך רכישת קמח לאפיית לחם. “העישון” – קבעה בלי כחל וסרק – “מחלת רוח הוא, שעבוד קשה. דומה אני: לו היו אוסרים את העישון בקיבוץ היו רבים עוזבים אותו, אפילו את הארץ היו עוזבים בשל סיגריה. ותמהה אני: כלום אהבת המולדת ואהבת החברה אינן עולות על האהבה לסיגריה”. סלידתה מהעישון לא נבעה מרתיעתה מפני עשן הסיגריות, שבאופן אישי לא הפריע לה, אלא בשל כרסומו בתקציב שעמד לרשות החברים לרכישת מזונם הדל. בחיסכון שיושג אם יפחת העישון ראתה “ניצחון גדול לבריאות, לחברה ולרעיון הקיבוץ”. עד כדי כך. ממילא ה”בריאות”, כערך וכהפוגת מנוחה מן העבודה, היא שמילאה את מרבית זמנה של סמפטר בשנות חייה בקיבוץ, במסגרת בית ההבראה שייסדה בו.

בהקדמה ל”ספר האורחים” המתאכסנים בבית ההבראה, שאותו הנהיגה בדצמבר 1937, כתבה סמפטר: הספר הקטן הזה הוא ספר זכרונות. הוא מוביל את העבר להווה ואת ההווה לעתיד. לכל שם קשור זכרון, והוא כתוב לא רק על הניר אך חרוט גם במחשבה. יהיו השמות האלה סמל לכל עוברי הדרך הרבים, ואל יכתוב כאן איש מילה שאינה בלבו, ואם אין לו רצון להביע את מחשבותיו, יחתום רק את שמו ותו לא. את ביתי ברחובות קראתי בשם ‘עליה’, ועתה אגלה את הסוד, כי שם היתה עליה ובה ‘מטה ושולחן, כסא ומנורה’. והיו גם עוברי דרך שעלו אליה. וכל הבית התרומם, כאילו במדרגות, אל העליה. והיתה גם קצת עליה אחרת,

בהקשר חינוכי מסוג אחר יצאה סמפטר חוצץ באותה תקופה נגד הכוונה להנהיג תלבושת אחידה בבתי הספר, בתואנה שכך אפשר יהיה לחייב את כל הילדים ללבוש בגדים שהם “תוצרת הארץ”. תביעה זו הייתה אחד מתוצרי המאבק החברתי-תרבותי למען טיפוח הפטריוטיזם האזרחי כנדבך בעימות הלאומי. החיבור בין האחידות לבין תוצרת הארץ היה לצנינים בעיניה. די לתבוע פשטות וניקיון והסתפקות בשורת צבעים זמינים, אך אין ללוות זאת בדרישה מן הילדים “לשים את עצמם במדים כמו חיילים או אסירים”, קראה מעל דפי עיתון **דבר**. לדעתה, מדים סימלו צבאיות ואחידות מחשבה. נדמה שרק לסמפטר שמורה היתה הזכות לפרסם מעל גבי בכיר ביטאוניה של תנועת העבודה הארצישראלית את המשפט הבא: “אם החולצה היא חומה ואם היא כחולה, נדע תמיד כי מקורה הוא הפאשיזם; והיא נולדה מתוך הצורך ב’רובוטים’, בחיילים לשדה הקרב”. ההעמדה על מישור אחד של דפוסי ההתנהלות החינוכית-רעיונית-ארגונית הנקוטים בימין השנוא עם אלה שמסמלים את תרבות השמאל האהוד מבית, היתה חריגה במידה קיצונית. בתמיהה, הוסיפה, גילתה את העובדה שלכל אחת מתנועות הנוער בשמאל “יש חולצה כחולה משלו, כיס אחר, דוגמא אחרת. כל אחד הוא הצודק והנעלה ביותר, ואתו האמת האחרונה”. טעם אישי בהלבשה בקרב ילדי בתי הספר, גרסה, תורם לפיתוח רגש העצמאות, שהוא חיוני להדברת “אפסות חופש היחיד”. בתורה תורמת עצמאות הלבוש דווקא להקניית “שוויון הזכות, השוויון הפנימי האמיתי”, ומכאן למימוש ערך השוויון כהלכתו הסוציאליסטית, וזאת על חשבון “השוויון המדומה של הצורה החיצונית הכופה על האדם משמעת שטחית של שלטון”.

שטחיות מזן דומה היא מצאה באנקדוטה על אחד מילדיו של יוסף ברץ, ממיסדי דגניה והדובר המובהק של הקבוצה הראשונה בארץ ובחו”ל. לפי הסיפור שהתהלך אז בחוגי ההתיישבות העובדת, כאשר בא לבקר אדם נכבד מעסקי הצינונות בארץ ופקד את דגניה, הציג אותו ברץ בפני בנו, אך הילד סירב להגיד “שלום” לאורח, הביט לעברו בעין חשדנית והטיח במענה לתחינת הנימוס החוזרת של אביו: “לא אומר לו שלום. הוא לובש דג מלוח!” כלומר, לובש בגד של עירוני, נמנה עם המעמד הבורגני ומשמע המדובר ב”איש רע” שאין לקדם פניו בברכה. סמפטר הסתייעה באנקדוטה הזו כדי לגנות את מידת פתיחות המחשבה המוענקת בחינוך הקיבוצי רק במשורה ושמטפחת בקרב בני הנוער הרגלי הכללה המייחסים תכונות של “אכזריות בורגנית” לכל אדם הלבוש כ”דג מלוח”, כאילו בהכרח מעייניו מופנים להתנכלות לבני מעמד הפועלים, וקבעה: “אולי טעיתי ובאמת מטרתנו היא לחנך דור של חיילים, אשר יצעדו בסך כעדר נכנע אחרי סיסמאות ושבלונה? אולי אין להאמין בכלל בפיתוח המחשבה העצמית מלבד אצל יחידי סגולה?”

פנימית. ובסוף עליתי לגבעת ברנר, מקום קליטת עליה. לבית הזה עדין אין שם מיוחד מתאים לו. טרם זכה בשם. כשיזכה בשם, נקרא אותו בשם הראוי לו. אחרי פטירתה ייקרא המקום "בית ישע". באחד הרישומים הנכללים ב"ספר האורחים", נכתב כך (זהות הכותב אינה ברורה): "יסודות הבית - עבודת ה' / פנימה - חם ואור, אהבה ונמץ. / גם בין אורחים אין צנחה, אין כל פןץ - / חבל, שחשדות... 'מזוזות' והאריך...". לעומתו, רק שתי מילים רשם בספר האורחים ברל כצנלסון שהתארך בפסח תרצ"ח בבית ההבראה: "יישר כחכם". בנובמבר 1937 כבר יכלה סמפטר לסכם לעצמה בסיפוק, על גבי עלון הקיבוץ, כי לבד מן ההצדקה המוסרית לקיומו של בית ההבראה הצמחוני כ"ממלא יפה את תפקידו בהבראה ובהרגעה", גם מבחינה כלכלית-משקית המוסד הוא רווחי.

מעט לעת בחרה סמפטר לכתוב מעין מכתבי תלונה לעלון הקיבוץ. ביוני 1936 התלוננה שהייתה חולה במשך שבועות אחדים, אך רק מעטים באו לבקרה. "יוצא שאני סגורה ומסוגרת כאילו במנזר ויכולה אני להתעמק במחשבה ובהרהורים, אלא שבן אדם חברתי אני ולא באתי לגבעת ברנר להיות נזירה. כל ימי חיי עבדתי בעבודת נוער ותרבות ורק בגבעת ברנר התבודדתי והתנזרתי מחברה". איומה לעבור לקיבוץ אחר לא התממש. שנתיים לאחר מכן, ביוני 1938, אם משום שלבה ניבא לה רעות עקב מצבה הבריאותי המידרדר ואם בגלל טרונייה חולפת עקב קשיי התמודדות עם מגבלות נכותה במציאות המנכרת שיוצרת החברה השיתופית, כתבה סמפטר מכתב פרידה נוסף ליומן **גבעת ברנר**. במכתב היא ציינה כי מצד אחד, מצבה הפיזי אינו מאפשר לה ללכת רחוק ועל כן אינה יכולה ליטול חלק באספות החברים ובחגיגות למיניהן, ומחתה על כך שמצד אחר, בשלושת השבועות האחרונים חדלו מסיבה נסתרת כלשהי להביא את עותקיו היומיים של היומן לבית ההבראה שבו היא שוכנת, במעלה הגבעה המשקיפה על חצר המשק. "יומן יקר", כתבה, "היות ואין לי כל תקוה לראותך שוב, הנני נפרדת ממך ובשלוש. [...] אמנם כתבתי בשבילך במשך הזמן הזה, אך איני יודעת אם כתבי השפיעו עליך וגם הופיעו. אהבה חד צדדית כזאת אינה יכולה להמשך, ומהיום והלאה לא אוכל לשאת את שמי מעל דפיך הנסתרים מעיני". הבקשות למזכירות הקיבוץ ולמערכת העלון שיטרחו ויביאו את העלון לבית ההבראה לא נענו, ציינה, ומאחר שלעלון "אין רגילים... ושלי כ'עמודים', אי אפשר ללכת... [...] לכן אני נשארת גלמודה ונעזבת ממך. לא אראה אותך וגם אותי לא תראה לעולם. שלום רב לך, יומן!" מבעד לטון האירוני ולכאב העצור, ניבטה אכזבתה מן האמון בחברי הקיבוץ שהעניקה מי שזיהתה עצמה כשותפתם הלגיטימית במעגלי חיים השיתופיים. אלה לא עמדו במבחן האלמנטרי של אספקת אחד מאמצעי הקשר הבסיסיים הנחוצים לה לצורך טיפוח עולמה האינטלקטואלי וחיוניותה כבן אדם - העלון

הקיבוץ, ששירת אותה כאמצעי לקיום השיח המתמשך עם חברי גבעת ברנר.

ייתכן שמקצת מן הדרמטיות שבה עטפה את בעיית אי-ההקפדה להביא את יומן הקיבוץ לבאי בית ההבראה, ולה עצמה כמובן כמשתתפת פעילה בו, נבעה מן העובדה שמעט קודם לכן, בחודש מאי, בעודה נכנסת ויוצאת מבית החולים בשל מצבה הבריאותי הרעוע, החליטה סמפטר לדון מעל דפי העלון בשני עניינים רגישים שעמדו בראש סדר היום הקיבוצי: מקומה של הדת בחיים הקולקטיביים החילוניים במוצהר ואיחוד התנועות הקיבוציות. מנקודת מבטה, הזיקה בין הסוגיות הללו נגזרה מהנחת היסוד הבאה: "אני מבדילה בין דת ואידאולוגיה לבין אמונה ומנהגי עם. הראשונות - סימני התאבנות הם, והאחרונים - סימני חיים". על בסיס הקביעה העקרונית הזו המליצה סמפטר לעצב "הגדת פסח" אחת שתיקרא במקביל בכל הקיבוצים ובה יינתן ביטוי לערכי השיתוף והשוויון, והטיפה לחברי גבעת ברנר שלא יחששו מלקיים קבלת שבת בציבור, שתכלול מנהגים כגון הדלקת נרות ושירת זמירות. לדידה שרר הבדל יסודי בין מה ש"אבא עשה" בעבר "מתוך דת", כלומר - חוק, שכן "הוא היה קשור לאידאולוגיה מאובנת", לבין החיפוש החופשי אחר אמונה ומנהגי עם, שעשוי להוביל מתוך בחירה, ולא מתוך פחד וכפייה, לאימוץ מנהגים נאים שהתקיימו "בבית אבא". סמפטר ביארה כי "בבחרנו את חלקי המסורת הספרותית המתאימה לנו כיום צריכים אנו להיזהר מאוד ולא להכניס למנהגינו דבר המתנגד להכתננו". עם זאת הדגישה שכל אדם המכיר בקיומו של "כוח חיים נסתר המתגלה לכל אחד מאיתנו באופן שונה", מכיר גם באלוהים, ולכן הציעה: "הבה ונצביע אם נקבל לתוכנו, לחברתנו את אלוהי ישראל!"

לשיטתה של סמפטר, אותו עקרון יסוד המבדיל בין דת ואידאולוגיה לבין אמונה וחיי עם חל גם בנוגע לאיחוד התנועות הקיבוציות, שכן ההבדלים ביניהן מתבטאים ב"מילים מקסימות" כאלה לעומת "מילים מקסימות" אחרות, בעוד שבחיי היום-יום רב הדומה והמשותף בין התנועות. דווקא היא, ההוגה התלושה לכאורה מהתחככות יתרה במציאות הקיבוצית האפורה, העניקה לרעיון האיחוד הקיבוצי מבעד חד, שאין שני לו, ובו קידשה את אחדות המעשה על פני הנהייה אחר פלפולי מלל רעיוני עקר. סמפטר עשתה כן במאמר שהתפרסם תחילה ב**דבר לעולה** (המדור בעיתון **דבר** שנועד לעולים חדשים), ובהמשך נבחר על-ידי כצנלסון לחתום את הספר שערך על התנועה הקיבוצית:

קרה דבר: באה עליה, ולא היה מקום, לא בצריך ולא באוהל. מה עשינו? פינינו את חדר הקריאה ומטות שם העמדנו, וגם בחדר התפירה! וזמרנו, ורקדנו, כי באה עליה חדשה לעבוד בארץ הקדושה!
איפה זה קרה? - בקיבוץ המאוחד, בשומר הצעיר ובקבוצה!

קרה דבר: בקעו ביצים, המון אפרוחים יצאו מן המדגרה והקמת הלול טרם נגמרה. מה עשינו? פינינו את חדר הספרייה החדש, הנקי והנפלא, ולשם אותם העברנו, ורקדנו, וזמרנו כי הטבע נתן שפע!

איפה זה קרה? – בקיבוץ המאוחד, בשומר הצעיר ובקבוצה!

קרה דבר: קמה סערה ונפלו האוהלים, בעיקר הקרועים. מה עשינו? פינינו בחדרי הזוגות מקום לחברות רטובות. שם תישנה חודש או חודשיים, עד יחלוף זעם השמיים. ורעדנו, ושמחנו, כי בהצלה הצלחנו.

איפה זה קרה? – בקיבוץ המאוחד, בשומר הצעיר ובקבוצה!

קרה דבר איום ומר, נגע עד לבנו: מת אחד מילדינו. מה עשינו? בכינו. כולנו בכינו כאחד על הילד הנחמד. וצעדנו יחד דום לקבור במקום רענן בצד ההר – ובכינו מר.

איפה זה קרה? – בקיבוץ המאוחד, בשומר הצעיר ובקבוצה!

קרה דבר על המשמר: ירו יריות ממארב! נפל חבר בוסס בדם – ולא קם; ולא יקום, לא יקום לעולם. מה עשינו? דמינו. ושוב עמדנו על המשמר בלב דואב, בלב נשבר. ועוד נעמוד ועוד נעמוד על עם וארץ עד בוא יום דרור.

איפה זה קרה? – בקיבוץ המאוחד, בשומר הצעיר ובקבוצה!

גישתה בסוגיית איחוד התנועות הקיבוציות התבססה על העיקרון לפיו כל אחד מחברי הקיבוצים יהיה רשאי לחשוב ולהביע את השקפת עולמו כטוב בעיניו, אך במעשה ההגשמה היום-יומי יהיה עליו לפעול יחד עם חבריו לטובת הכלל, מתוך משמעת ליסודות הקיבוץ המשותפים לכולם. בפרפרזה על מכתם של הפילוסוף ההודי ג'ידו קרישנמורטי (Krishnamurti), שהשפיע על מחשבתה של סמפטר בשנות ה-30, היא הביעה באופן ציורי את עמדתה: "במחשבתנו הננו עדר כבשים. כולם הוגים יחד אותו רעיון. אולם במעשה הננו כאריות. כל אחד דורס את חברו. הבה נחשוב כאריות – כל אחד את מחשבתו הוא, ונפעל יחד כעדר לטובת הכלל".

אותן תכונות יסוד באישיותה ובהשקפת עולמה של סמפטר שניכרו במאמר "משהו קרה" – תום, אוזלת יד שאין להיכנע לה, תחושת ייעוד, אופטימיות, וההכרה שנקיטת עמדה במישור הציבורי היא חסרת תוחלת אם אינה מלווה בהכרעה אישית – הן שעמדו גם ביסוד השיר האחרון שלה שהתפרסם בימי חייה ושנדפס בגיליון ה-1,000 של עלון גבעת ברנר בספטמבר 1938. בשיר, ששמו "לאן" (שלא נדפס שנית מאז), מילה ששבה ונשזרה בו לכל אורכו, היא גוללה באורח נוקב את גורלו של היהודי באשר הוא יהודי באירופה של אותם הימים:

"הֲלָאָה, הֲלָאָה, יְהוּדִי לָךְ לְדָרְךָ אֵל תְּהִי!
לְזָרִים אֵין עֶסֶק פָּאן!
לְאָן?

"לְעֵזְאֵל, לְגִיחֵם!
אֵל תִּטְמֵא גְזַע רוֹם!
מִבְּרִלִין – אֵל הַשְּׁטָן!
לְאָן?

בְּשִׁבְצֵרְיָה שָׁם מְקַלֵּט,
שָׁם נְנִיחַ רַק מְעַט.
"פָּאן הֲרִינִי! מִי פֹה לָן?"
לְאָן?

לְאֵיטְלֵיָה! שָׁם נְגוּר.
"לְיְהוּדִים אָסוּר, סְגוּר!
לְזָרִים אֵין חֶלֶק פָּאן!
לְאָן?

"אֵל הַיָּם, אֵל הַתְּהוֹם!
אֵדָּ בְּרוּמָא אֵין מְקוֹם!
אֵין בְּדָ חֶפֶץ, הַשְּׂתִדְלָן!
לְאָן?

לְאִמְרִיקָה נְבָרַח!
אֶרֶץ חֶפֶשׁ, מְקַלֵּט אַחַ!
"אֵדָּ תִּסְלַח! מְקוֹם קֶטָן!
לְאָן?

אֵל הַנְּהָר, אֵל הַיָּם!
אֵין מְקוֹם עוֹד בְּעוֹלָם!
פֹה בְּלֶק וְשָׁם הָמָן...
לְאָן?

אֵל אֶרְצֵנוּ, קוֹן מְקַלֵּט.
שָׁם אַחֲיֵנוּ, שָׁם מְפַלֵּט.
הִיא סְגוּרָה וְאֵין מְפַתַּח
לְבוֹרַח...

"אֵף עַל פִּי כוֹ, עַל אֵף כָּל
נִפְתַּח שְׁעָרִים, נִזְעַק בְּקוֹל!
מִי זֶה שָׁר לִי? מִי זֶה רָן?
לְאָן?

"שְׁמַעֲנִי, אַחִים, הֲכַרְזֵנוּ כְּרוֹז:
לֹא נִסּוּג וְלֹא נִזּוּז.
מִבְּאֵר שְׁבַע וְעַד דָּן
מִפָּאן."

בשיר זה, שפורסם כחודשיים וחצי לפני פטירתה, היטיבה סמפטר לשקף את מצוקת היהודי, וגם שרטטה את מה שהיה לדעתה הפתרון היחיד למצוקתו: הגשמת הציונות בארץ ישראל. להערכתה, הבית הקיבוצי היה המקום

עוֹדְנָה יִלְדָה וְנִמְר גּוֹרְלָה לָהּ:
הִשָּׁח אֶת גְּנָה – אֶךְ רוּחָהּ לֹא חִבְּלָה.
וַיְהִי לְמוֹפֶת, כִּי הִלֵּב הַקֶּטָן
שָׁרָה וַיִּוְכַל אֶל רַעַת הַשָּׁטָן.

וְהִיא לֹא קִבְּלָה עַל יִלְדוּת שְׁנַנְגָּלָה,
כִּי תָם בָּהּ לְבָה וְרוּחָהּ לֹא חִבְּלָה.
הִיא דָם נְכַנְעָה וְהִשְׁלִימָה לְעַד
עִם צַעַר חַיִּיהָ, גִּילָה שְׁקִפְדָּ...
הִיא קָמָה וַתַּעַר אֶת לְבָהּ אֶל הַיָּלֵד,
אֶל צִיץ הַשְּׂדֵה, אֶל חַיָּה מְבַהֶלֶת;
אֶל כָּל הַסּוֹבֵל אֶת סִבּוֹ וְדוֹמָם
קִרְבָּה בְּרַעְדָה וַתְּהִי לוֹ לְאֵם.

בְּכַנְיָ גִבְעָתָנוּ בְּקֶרֶן בְּנוֹ חֶמֶד
שׁוֹכְנֶת לְעַד הָאֵשָׁה הַחוֹלְמָת.
דוֹמָה מְקַבְּרָה הִיא צוֹפָה גַם כִּיּוֹם
נוֹשֵׂאת לְמִרְחָב בְּרֶכֶת חֶסֶד וְתָם.

לקריאה נוספת:

ישע סמפטר, **אוד קצל מאש: שירים**, תל-אביב: עדי, תש"ה.
יערה בר-און, **זריחה בים התיכון: אמריקאית בגדוד העבודה**, תל-אביב:
הקיבוץ המאוחד, 2005.

יוסף גלס, "עלייתן של נשים יהודיות אמריקניות לארץ ישראל בשנים
1928-1939", בתוך: מרגלית שילה, רות קרק וגלית חזן-רוקם (עורכות),
העבריות החדשות: נשים ביישוב ובציונות בראי המגדר, ירושלים: יד
יצחק בן-צבי, 2001, 84-108.

Bertha Badt-Strauss, **White Fire: The Life and Works of
Jessie Sampter**, New York: Reconstructionist Press, 1956.

Susan Blanshay, **Jessie Sampter: A Pioneer Feminist in
American Zionism**, M.A. thesis, McGill University 1995.

Rebecca Boim Wolf, "Jessie Sampter and the Hadassah
School of Zionism," in: Carol K. Ingall (ed.), **The Women
who Reconstructed American Jewish Education, 1910-1965**, Hanover and London: University Press of New
England, 2010, 46-62.

מקורות האיורים:

תמונות בעמודים 33, 37 ושירים בעמודים 39, 44 משמאל, 45: באדיבות
ארכיון קיבוץ גבעת ברנר

תמונה בעמוד 35: צלם: ז. קוטלר / ארכיון הצילומים קק"ל

תמונה בעמוד 41: לשכת העתונות הממשלתית

© Copyright held by the photographer: KLUGER ZOLTAN

טקסט בעמודים 43-44 מימין: באדיבות מכון לבון – ארכיון תנועת העבודה

האידיאלי לכך. מצבה הפיזי וגילה של סמפטר לא אפשרו לה "להתחרות" עם גולדה מאירסון או חנה אלברט (ראו ספרה של יערה בר-און ברשימה לקריאה נוספת) על תואר בכירת החלוצות יוצאות התפוצה האמריקנית. עם זאת, מגוון רשימותיה בעלון גבעת ברנר ובביטאונים אחרים בחמש שנות חייה בגבעת ברנר מעיד עד כמה התבוננות מן השוליים אל תוככי ההווה הקיבוצית יש בה ללמד על מרחבי המצוקות, המשוגות והמאויים שעמדו בפני המקורי שבחידושים החברתיים והאנושיים אשר נוצרו תחת כנפי התנועה הציונית. מה סימלה עבור סמפטר המילה "הגשמה", שנתפשה מאז ומתמיד כראשית וכאחרית של החיים הקיבוציים, אפשר להבין מתוך ניסיונה לפענח מדוע דל ופרוזאי הוא עלון גבעת ברנר המתפרסם יום אחר יום. מסקנתה הייתה שגם העלון הוא סוג של "הגשמה". יוצאת חלוצה של התפוצה היהודית המשגשגת ביותר במחצית הראשונה של המאה העשרים, האדירה מעל גבי עלון גבעת ברנר, לרגל הופעת הגיליון ה-500 בדצמבר 1936, את מה שנתפס בהתיישבות העובדת כמפתח להבנת בשורתה של הציונות לחיים היהודיים:

זה מזמן באתי לידי הכרה כי לכל עם כמו לכל אדם תכונות המיוחדות לו. לעם ישראל נתייחדה תכונת ההגשמה, לא גשמיות חס וחלילה, אלא הגשמת המחשבה במעשה. תולדות עקשנותנו כעם חי ותולדות הדת אשר הגשימה בחיי היום יום ורגע רגע את מחשבות העם ואמונתו מעידות על הגשמה מתמדת של איחוד הרוח והמעשה. בנים נאמנים אנו לאבות בהגשימנו את אמונתנו בחיי חברה שיתופית. להגשים שאיפה ברגעים נשגבים – דבר זה נפלא ונהדר, אך להגשימה יום יום, בקור ובחוס, ברגעי התלהבות וברגעי יאוש – הרי זה, לפרקים, משעמם ופרוזאי.

אין פלא שבהספד שהוקדש לה עם מותה, הכתיר הדומיננטי שבחברי קיבוצה, חיים בן-אשר, את סמפטר בתואר: "האישה החכמה מגבעת ברנר". חברתה אסתר כתבה: "כאגדה מופלאה נרקמו חייה ובכוחה הפלאי היא הנחילה לנו את השאיפה לנעלה ולאהבת האדם". מקצת מן החיבה שהגו לה בגבעת ברנר, ניבט מתגובות אנשי המקום עם פטירתה הפתאומית בנובמבר 1938, ובא לידי ביטוי מלא בשיר שחיבר יוסף אחאי ופורסם בעלון הקיבוץ במלאות שבעה למותה:

בְּכַנְיָ גִבְעָתָנוּ, בְּקֶרֶן בְּנוֹ חֶמֶד
יִשְׁבָּה אֵשֶׁת-סוֹד מְפֹלָאָה וְחוֹלְמָת,
תָּמָה וּפְרוּשָׁה וְלְבָהּ נְאֻמָן
עִם נֶפֶשׁ כָּל חַי וְעִם צָמַח הַגֶּן.